

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 342.9

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ: ЗАГАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

PUBLIC WORKS: GENERAL ANALYSIS

Алімов К.О.,
к.ю.н., старший викладач
Запорізький національний університет

Стаття присвячена громадським роботам як виду адміністративних стягнень. Здійснюється науковий аналіз громадських робіт як виду адміністративного стягнення. Висвітлюються підстави для застосування адміністративного стягнення у виді громадських робіт. Виділяються основні функції громадських робіт та стратегічні цілі їх використання. Аналізується доцільність введення громадських робіт в структуру покарань.

Ключові слова: громадські роботи, адміністративне право, кримінальне право, адміністративне покарання, кримінальне покарання, закон, інститут громадських робіт.

Статья посвящена общественным работам как виду административного взыскания. Проводится научный анализ общественных работ как вида административного наказания. Освещаются основания для применения административного взыскания в виде общественных работ. Выделяются основные функции общественных работ и стратегические цели их использования.

Ключевые слова: общественные работы, административное право, уголовное право, административное наказание, уголовное наказание, закон, институт общественных работ.

This article is devoted to community service as a form of administrative penalties. The scientific analysis of public works as a type of administrative penalty. Highlights the reason for the imposition of administrative sanction in the form of public works. The modern Ukrainian state develops on the basis of the rule of law, rule of law and ensure full enjoyment of rights and freedoms. It is equally important to ensure the protection of human rights and freedoms and interests of society and the state from illegal encroachments. One of the most effective means of combating offenses is the administrative responsibility that serves as a special and general prevention, and is applied to offenders administrative penalties.

An administrative penalty in the form of public works achieves just two important goals: first, to make moral and educational influence on the offender by his involvement in socially useful work, and, secondly, to provide a visual perception of the public warning of the negative consequences of illegal behavior. Public works uniqueness lies in the fact that they have free character, do not lead to negative consequences for the financial status of the offender, not related to restriction of his liberty and can apply to persons who are unemployed or do not have a permanent job.

Administrative responsibility as one of the types of legal liability is a specific method of internal state compulsory influence the behavior of individuals who have committed administrative offenses. The purpose of this impact – education of citizens, forming their habits voluntarily sure the requirements of law and regulations, prevention of administrative offenses and other offenses.

Key words: public works, administrative law, criminal law, administrative punishment, criminal penalty, law, public works institution.

Сучасна українська держава розвивається на засадах верховенства права, законності та забезпечення повної реалізації прав і свобод людини. Не менш важливого значення набуває забезпечення реального захисту прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. Одним із найбільш дієвих засобів боротьби з правопорушеннями є адміністративна відповідальність, що виконує функцію як спеціальної, так і загальної превенції, і полягає у застосуванні до правопорушника адміністративних стягнень.

Унікальність громадських робіт полягає у тому, що вони не мають штрафного характеру, не призводять до негативних наслідків для фінансового стану правопорушника, не пов'язані з обмеженням його волі і можуть застосовуватись до осіб, які є безробітними або не мають постійного місця роботи.

Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт дозволяє досягнути відразу дві важливі цілі: по-перше, здійснити морально-виховний вплив на правопорушника шляхом залучення його до суспільно-корисної праці, і, по-друге, забезпечити візуальне сприйняття суспільством попередження про негативні наслідки протиправної поведінки.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування. Виконання стягнення у вигляді громадських робіт покладається на органи кримінально-виконавчої інспекції.

Таким чином, основними суб'єктами виконання громадських робіт як адміністративного стягнення є органи місцевого самоврядування та кримінально-виконавча інспекція Державної пенітенціарної служби України.

Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час. Строк громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконує визначену суспільно корисну працю. Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми – дві години на день. Таким чином, особа не втрачає частину заробітної плати, як у випадку із виправними роботами, що є позитивним з психологічної точки зору.

Т. Коломоець зазначає, що адміністративними стягненнями є зафіксовані у санкціях адміністративно-правових норм заходи примусу, які застосовуються органами адміністративної юрисдикції щодо особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, з метою попередження вчинення нових правопорушень як цією особою, так і іншими особами, виховання та покарання цієї особи [1, с. 192].

За визначенням А. Комзюка, адміністративне стягнення є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного правопорушення. Воно застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами [2, с. 225].

Ю. Ведерников та В. Шкарупа зазначають, що адміністративні стягнення – це матеріалізований вияв ад-

міністративної відповідальності, негативний правовий наслідок неправомірної поведінки особи, яка вчинила адміністративний проступок і повинна відповісти за свій протиправний вчинок та понести за це відповідне покарання у вигляді певних несприятливих заходів морального, матеріального та фізичного впливу. Ці стягнення, зазначають вчені-адміністративісти, є останньою ланкою в системі заходів адміністративного примусу, мірою відповідальності та застосовуються з метою виховання особи порушника та інших осіб [3, с. 153].

Юридична енциклопедія визначає адміністративні стягнення як міру відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення [4, с. 50].

Отже, адміністративні стягнення є різновидом адміністративного примусу, що застосовується за вчинення адміністративного правопорушення щодо винуватої деліктоздатної особи органами адміністративної юрисдикції у відповідності до норм матеріального та процесуального права з метою виховання та покарання правопорушника, а також здійснення загальної та спеціальної превенції у сфері адміністративно-правових відносин.

Адміністративне законодавство встановлює вичерпну систему адміністративних стягнень (ст. 24 КУпАП). Це: попередження, штраф, штрафні бали, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання), громадські роботи, виправні роботи та адміністративний арешт, арешт з утриманням на гауптвахті.

Як зазначає А. Купін, адміністративні стягнення і порядок їх застосування встановлюються не тільки КУпАП, а й іншими законами та підзаконними нормативними актами. Чисельна кількість нормативних актів України, а саме Укази Президента і Декрети Кабінету Міністрів України, постанови та інструкції Національного банку України, інструкції Державної податкової адміністрації України містять або складі адміністративних проступків та відповідне покарання у вигляді адміністративного стягнення, або окреслюють лише складі проступків, відповідальність за які передбачалася іншими законодавчими актами [6, с. 93].

Крім цього, як зазначено у ст. 25 КУпАП, оплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як основні, так і як додаткові адміністративні стягнення. Інші адміністративні стягнення можуть застосовуватись тільки як основні. За одне адміністративне правопорушення може бути накладено основне, або основне і додаткове стягнення [5].

Суб'єктом правопорушень є деліктоздатна фізична особа, тобто осудна особа, яка досягла віку адміністративної відповідальності. Причому, згідно зі ст. 13 КУпАП, що передбачає відповідальність неповнолітніх, у разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених ст.ст. 44, 51, 121-127, ч. 1, 2 і 3 ст. 130, ст. 139, ч. 2 ст. 156, ст.ст. 173, 174, 185, 190-195 КУпАП, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Тобто, майже за всіма статтями КУпАП, які передбачають стягнення у виді громадських робіт, крім ст. 173-2 КУпАП (вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми), неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах.

На думку О. Чернецького, суб'єктом адміністративної відповідальності є особа, яка має всі ознаки суб'єкта адміністративного правопорушення і до якої застосовується одне із адміністративних стягнень або один із заходів

впливу (ст. 24-1 КУпАП). Таким чином, суб'єктом адміністративного правопорушення є той, хто його вчинив, а суб'єктом адміністративної відповідальності, з одного боку, хто вчинив адміністративне правопорушення, з другого, – до якого застосоване одне із адміністративних стягнень або один із заходів впливу [6, с. 16].

Відповідно до ст. 247 КУпАП, провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин: 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення; 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку; 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність; 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони; 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; 7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38 цього Кодексу; 8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи; 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Отже, підставами для застосування громадських робіт є:

1) наявність юридичного факту – вчинення особою правопорушення, передбаченого відповідною статтею КУпАП, санкція якої передбачає стягнення у вигляді громадських робіт (ч. 6 ст. 121, ч. 3 ст. 122, ст. 122-4, ч. 3 ст. 123, ч. 4 ст. 127, ч. 1, 2, 5 ст. 130, ч. 1, 2 ст. 139, ст. 173, ч. 1, 2 ст. 173-2, ч. 3 ст. 178, ст. 185 КУпАП). Перелічені статті КУпАП встановлюють відповідальність за правопорушення, які відрізняються підвищеним ступенем суспільної шкідливості та, фактично, межують із злочинами;

2) наявність складу адміністративного правопорушення (суб'єктом правопорушення є фізична деліктоздатна особа, що досягла віку адміністративної відповідальності (16 років) та не є інвалідом першої або другої групи, вагітною жінкою, жінкою старше 55 років або чоловіком, старше 60 років; суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини, коли правопорушник бажає або свідомо допускає суспільно-шкідливі наслідки свого діяння; об'єктивна сторона може бути виражена як у формі дії, так і у формі бездіяльності; об'єктом правопорушення є суспільні відносини на транспорті, в галузі шляхового господарства та зв'язку, суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, суспільні відносини у сфері встановленого порядку управління);

3) відсутність обставин, що виключають адміністративну відповідальність (ст.ст. 17-20 КУпАП);

4) характер вчиненого правопорушення, особа правопорушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (ст.ст. 33-35 КУпАП).

Отже, можна зробити висновок, що громадські роботи в адміністративному праві – це один із видів адміністративного стягнення, основною ознакою якого є примусове залучення особи, що вчинила адміністративне правопорушення, за рішенням суду, до безоплатних суспільно-корисних робіт, які відпрацьовуються у вільний від роботи чи навчання час, за місцем проживання правопорушника, без зарахування у загальний трудовий стаж.

Здійснивши науковий аналіз громадських робіт як адміністративного стягнення, можна виділити наступні фактичні та стратегічні цілі стягнення у вигляді громадських робіт:

– по покарання, а виправлення особи правопорушника через виховання працею;

– спеціальна превенція, позбавлення особи можливості скоювати нові правопорушення;
 – ефективна загальна превенція завдяки очевидному для інших характеру стягнення;
 – оволодіння особою новою професією із перспективою подальшого працевлаштування;

– допомога територіальній громаді у благоустрої, прибиранні населених пунктів та виконанні іншої соціальної роботи (догляд за особами похилого віку, інвалідами тощо);
 – формування у особи поваги до права, прав і свобод людини, громадських цінностей, формування позитивної правосвідомості та правової культури в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України : теорія, досвід та практика реалізації : Монографія / Т. О. Коломоєць ; за ред. В. К. Шкарупи. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 403 с.
2. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : [навч. посібник] / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.
3. Ведерніков Ю. А. Адміністративне право України : [навч. посібник] / Ю. А. Ведерніков, В. К. Шкарупа. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.
4. Юридична енциклопедія : [в 6 т.] / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Т. 1 : А–Г. – 672 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року : чинне законодавство із змінами та доповненнями на 20 вересня 2016 року : [Відповідає офіційному текстові]. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2016. – 216 с.
6. Чернецький О. Л. Правове регулювання адміністративної відповідальності неповнолітніх в Україні : Дис... канд. юрид. наук за спец. : 12.00.07 / О. Л. Чернецький ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2007. – 205 с.

УДК 351.753:341.1ЄС

УРАХУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

CONSIDERATION THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON THE USE OF FIRE WEAPONS

Біліченко В.В.,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Стаття присвячена аналізу законодавства щодо застосування вогнепальної зброї з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, визначенню основних напрямів подальших теоретичних досліджень вказаної проблеми та дослідженню застосування вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції. У роботі вказано на необхідність вдосконалення існуючих та розробку додаткових науково-практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності роботи підрозділів Національної поліції.

Ключові слова: вогнепальна зброя, рішення Європейського суду з прав людини, застосування вогнепальної зброї, службові обов'язки.

Статья посвящена анализу законодательства о применении огнестрельного оружия с учетом практики Европейского суда по правам человека, определению основных направлений дальнейших теоретических исследований указанной проблемы и исследованию применения огнестрельного оружия подразделениями Национальной полиции. В работе указана необходимость совершенствования существующих и разработки дополнительных научно-практических рекомендаций, призванных повысить эффективность работы подразделений Национальной полиции.

Ключевые слова: огнестрельное оружие, решение Европейского суда по правам человека, применение огнестрельного оружия, служебные обязанности.

This article analyzes the legislation on use of firearms on the basis of European Court of Human Rights, defining the main directions for further theoretical studies of this problem and to research use of firearms units of the National Police. The paper indicated the need to improve existing and develop additional scientific recommendations aimed at improving the efficiency of the units of the National Police.

To achieve the goal of scientific work as follows: define the basic rules of firearms; to consider the use of firearms grounds based European Court of Human Rights; to determine the extent of the study of the topic and consider further ways to solve this problem.

Key words: firearm, European Court of Human Rights, use of firearms, assigned duties.

У ст. 1 Конституції України зазначено, що Україна є суверенною й незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Відповідно до цього, реалізація конституційних прав і свобод людини є необхідною вимогою для існування такої держави, особливо у нинішній ситуації, яка склалася в Україні. При вирішенні цієї проблеми неабияку роль відіграють працівники поліції, на яких покладено безпосередній обов'язок забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок, виявляти, запобігати і припиняти кримінальні правопорушення. Для виконання цих завдань важливе значення має використання заходів припинення спеціального призначення, до яких належать заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальна зброя. Так, застосування вогнепальної зброї з урахуванням практики Європейського суду з прав людини є актуальною темою, як ніколи.

Дослідженням проблеми застосування і використання вогнепальної зброї присвятили свої наукові праці такі вчені, як: О. С. Фролов, А. О. Терещук, Е. Р. Шафіков, П. П. Андрушко, Ю. В. Баулін, І. С. Тишкевич, В. В. Новиков, А. І. Каплунов, Н. Т. Куц, Л. Л. Попов, В. П. Віденко, М. І. Якубович та ін.

Метою статті є розгляд окремих теоретичних концепцій та положень чинного законодавства у сфері регулювання застосування вогнепальної зброї крізь призму практики Європейського суду з прав людини.

Формування в Україні правової соціальної держави, реалізація та захист прав і свобод громадян можливі лише за умови забезпечення законності і правопорядку, неухильного дотримання основних прав людини, ефективної протидії правопорушенням та злочинам. Головне завдання